

EGYHÁZAK ÉS OKTATÁS

Az egyház oktatási szerepvállalásával kapcsolatos hazai és nemzetközi szakirodalom a kilencvenes években a felvetett témák, a kutatások alapproblémái, módszerei és volumene valamint az írások hangvétele tekintetében jellegzetesen eltért egymástól. A hazai tanulmányokban a kilencvenes években a változások keltette izgalom, az oktatási rendszer átalakulásának a környezetre gyakorolt hatása jelentette a fő témát, míg a nemzetközi szakirodalom stabilan működő többszektorú oktatási rendszerek fennállása mellett a szektorhatás és a szektorra jellemző arculat értelmezésével és mérésével foglalkozott. A hazai írások, tanulmányok megközelítésmódjait meglátásunk szerint több tényező határozta meg. Természetesen rendkívül lényeges, hogy a kutatók hogyan értelmezik a felekezeti iskola fogalmát. Emellett jellemző, hogy mely diszciplína oldaláról, milyen kutatási módszerrel közelítenek a témához, de szinte perdöntő, hogy az elmúlt évtized mely szakaszában íródtak: az 1989 és 1991 közötti lelkes iskolagründolási mozgalom és pedagógiai útkeresés felszabadító eufóriájában vagy az 1991 és 1997 közötti „iskolaháborúk” éveiben.

Az *Educatio* jelen száma az egyházaknak az oktatásban játszott szerepét járja körül. Tartalmát a lehetőségek szabták meg: a folyó kutatások jellege és tematikája, a szerkesztők, valamint a szerkesztőbizottság szemhatára. Az olvasó tíz írást vesz kezébe. Az első, Kozma Tamásé, a – múlt mellett – távolba tekint, egyrészt tágabb, nemzetközi összefüggésbe helyezi a kérdést, másrészt a jövőt fürkészi, tendenciákat akar kitapintani. A többi tanulmány a rendszerváltás utáni magyarországi felekezeti oktatást vizsgálja. A jelen kínálta gazdag tematika miatt el kellett tekintenünk a történelmi távlatok felidézésétől. Az elemzések közül először Imre Anna áttekintését olvashatjuk, aki a szektor jellemzésére olyan mutatókat használt, mint például az iskolai, tanulói, tanári létszám, a beiskolázás, az évismétlés, a továbbtanulás stb. Tomka Miklós írása a felekezeti oktatás társadalmi megítélését mutatja be, érintve a leginkább felszínre kerülő kérdéseket, az iskolaátadások és a finanszírozás körüli vitákat. A felekezeti iskolák eredményességével két írás foglalkozik: Neuwirth Gábor, illetve Jaap Dronkers és Róbert Péter tanulmánya. Utóbbi a standardizált nemzetközi vizsgálatok alapján összehasonlítást is nyújt. Pusztai Gabriella a felekezeti iskolák társadalmi hátterét vizsgálja különös tekintettel az északkelet-magyarországi régióra. Kopp Erika a református középiskolák identitását elemzi, modelleket is alkotva. Az Ambróczy Áron, Katona Krisztián, Rosta Gergely szerzőhármás

az Eötvös Lóránd Tudományegyetem és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem bölcsész hallgatóit hasonlította össze rekrutációjuk, intézményválasztási motivációjuk, vallásosságuk és normaviláguk alapján. Az utolsó két tanulmány egy évek óta napirenden lévő kérdést tárgyal: a felekezeti iskolák finanszírozásának helyzetét. A téma jelenleg különösen aktuális, ideológiai és politikai üggyé vált. Publicisztikák sora születik a kérdésben, szakszerű, tárgyilagos elemzések azonban kevésbé. Ez tette indokolttá két tanulmány szerepeltetését. Papp Kornél és Polónyi István egyaránt az említett igénnyel lép fel, de a valóság különféle értelmezéseit adja. Léteznek azonban más olvasatok is. Mindazonáltal e két íráson keresztül megismerhetők a vita lényeges kérdései és a további kutatásra alkalmas problémák.

Összegezve: a tanulmányok nagyrészt a közoktatással foglalkoznak, noha számos felekezeti felsőoktatási intézmény is létrejött az utóbbi másfél évtizedben. Ezek nemcsak teológiát, hanem „világi” szakokat is oktatnak. Az írások egy kivételével együtt tárgyalják a különböző felekezeteket. A tanulmányok nem érintik a hitoktatás, az iskolai klíma, az iskolák pedagógiai programjának, tanáraik helyzetének (világi-szerzetes, felekezethez tartozás) stb. kérdését, s nem készült tanulmány a felekezeti és állami oktatáspolitikáról sem. A számba kerülő írásokat nemcsak kutatási eredményeik miatt ajánljuk. Azt szemléltetik, hogy az ezredforduló után a hazai szakirodalomban is egyre több teret nyernek a tudományos kutatáson alapuló elemzések, s így a hétköznapiánál gyakran nem szervezettebb megfigyelésekből adódó vélekedésalapú diagnózisokon túllépve bekapcsolódhatunk a nemzetközi szakmai polémiákba.

PUSZTAI GABRIELLA & RÉBAY MAGDOLNA